

JOSEP RAMONEDA, CONTRA LES VERITATS ABSOLUTES

«Catalunya, país mancat»

Josep Ramoneda —professor de Filosofia a la Universitat Autònoma de Barcelona, coordinador de cultura de «La Vanguardia», director de la revista «Saber» i director de l'Institut d'Humanitats— és un dels intel·lectuals més coneguts d'aquest país. Un fet que el col·loca en molts punts de mira. A favor i en contra.

Miquel Porta Perales

Josep Ramoneda, que és membre del Col·legi de Filosofia, va ampliar els seus estudis a París amb dos dels «monstres» del pensament francès, Michel Foucault i Louis Althusser. Autor de *La filosofia y su no-lugar en el marxismo*, *El sentit íntim: crítica del sentit comú* i *Mitològiques*, està preparant un nou llibre que probablement es titularà *Una teoria del*

DOMÈNEC I MB RT

«Si tots els mandarins fossin com el meu, no crec que aquest mot hagués fet fortuna».

present. Assenyalem que Josep Ramoneda mai no ha deixat de freqüentar l'activitat periodística: corresponal a París del diari *Tele/expres*, entrevistes a la revista *Por favor* i, actualment, articulista a *La Vanguardia*.

—Vostè, darrerament, ha rebut certes crítiques. S'ha escrit, per exemple, que feia «feina d'autèntic mandarí cultural des de les moltes plataformes d'expressió que controla».

—Això que diu vostè ho diu EL TEMPS. Bé, d'entrada no tinc gaire interès a respondre a aquestes acusacions, però he de reconèixer que em diverteix jugar en camp contrari, altrament, potser no hauria acceptat aquesta entrevista. Si hi ha uns senyors que emeten uns judicis de valor que a mi em semblen mancats de la més mínima objectivitat, què vol que li digui, cadascú és responsable del que diu. Miri, hi ha una cosa que em molesta relativament en aquest país, i és que difícilment la gent et discuteix seriosament les coses que dius i, en canvi, et desqualifiquen pel lloc que se suposa que ocupes, pel paper que es diu que fas. No parlen pel que dius, sinó pel que se suposa que has de dir.

Jo publico cada setmana un article a *La Vanguardia*, i el que m'agradaria es que se'm digués: «Miri, a mi em sembla que vostè s'equivoca per això o per allò». Però això no passa quasi mai, quan et desqualifiquen, és perquè suposen que estàs parlant en nom de no sé qui, o perquè defenses no sé què, o perquè vas contra no sé qui. Hi ha qui m'acusava de ser poc procliu als socialistes, d'altres m'acusen del

contrari, i a mi això m'interessa ben poc. Jo faig les meves coses, procuro escriure en la meua soledat o amb l'estímul de les converses que mantinc amb els meus amics. I la resta són gangues de l'ofici. Amb aquestes acusacions hi ha molt d'una tradició conspirativa que ens costa treure'ns de sobre. Els que així parlen acostumen a ser viciosos d'aquesta pràctica, i no poden pensar que els altres puguen viure sense estar pendents de conspiracions.

—És a dir, que no està gens d'acord amb l'acusació de mandarí.

—Això de mandarí em fa riure. Si tots els mandarins fossin com el meu, no crec que aquest mot hagués fet fortuna.

—Vostè, però, sí que té cert poder a determinats mitjans d'expressió, és director de *Saber* i coordinador de cultura de *La Vanguardia*.

—La revista *Saber* és un «caprici» que alguns amics tirem endavant amb moltes dificultats. Quant a *La Vanguardia*, jo coordino unes planes amb el meu criteri, que suposo que per això em paguen, i procuro posar-hi rigor i pluralitat: em sembla que es pot demostrar que el ventall de gent que

col·labora en aquestes planes és bastant ampli, i no precisament sempre de la meua corda. ¿És això exercir un mandarí?

—Malgrat tot, es diu que vostè és un mandarí.

—Jo crec que la gent hauria d'evitar actituds tan deliberadament sectàries. Penso que seria més interessant que es fessin debats i discussions de veritat, i no debats i articles de desqualificació que només serveixen per fer llistes de caça de bruixes. En aquest país es veu que hi ha gent molt aficionada a fer aquestes coses.

—També se l'acusa de fer un discurs «cada vegada més ple de proclames occidentalistes», i d'un «anticomunisme no massa ben dissimulat».

—El terme «occidentalisme» és molt equivocat, ens hauríem de posar d'acord amb el seu significat. Però bé, jo, en principi i en línies generals, sóc prooccidental. La meua cultura és la cultura occidental, i els valors que jo defenso estan encarnats, en bona part, en les societats occidentals, tot i que les societats occidentals, evidentment, no són el paradigma ideal.

—I l'acusació d'anticomunista...

—Vaig militar alguns anys al PSUC, fins que va arribar la democràcia. Jo sempre reconeixeré la dignitat moral del PSUC en el període històric de la dictadura, i això em farà mantenir sempre un respecte i una feblesa especials per aquest partit. Voldria afegir, a més, una altra cosa: si alguna cosa m'he proposat sempre, és evitar el paper tan típic d'assumir com a única plataforma pública la plataforma d'anticomunista, cosa que molts han fet. Això, ho he evitat, fet que no vol dir que jo discrepi, i molt profundament, de coses que es poden relacionar amb el comunisme en general. Sóc molt crític amb els sistemes totalitaris.

—Canviem d'acusació. S'ha dit que vostè participa en la «contenció del nacionalisme català».

—Això de la contenció ho trobo pin-

toresc, ¿dec ser algun dic? Jo, que no sé nadar, no em veig al mig de l'aigua parant les riuades. Miri, jo defenso la perspectiva de la racionalitat, i reaccio no quan veig que hi ha una tendència a apel·lar al sagrat. I el tema del nacionalisme és un exemple, ja que hi ha una tendència a sacralitzar la qüestió del nacionalisme, com si el nacionalisme fos una veritat absoluta no criticable i no discutible. Jo, contra això, sí

que reaccio, però reaccio contra el nacionalisme català, l'espanyol, el francès o l'americà.

—*I, ¿de quin tipus és aquesta reacció?*

—A mi em sembla que en un món civilitzat la crítica no pot estalviar ni el sagrat. És més, jo crec que una de les feines fonamentals de l'intel·lectual és la de contribuir a la laïcització de la vida pública, i sempre que veig aparèi-

xer formes sacralitzades en les relacions públiques intento reaccionar críticament. És per això que en un moment donat, junt amb alguns companys, vam parlar de «nacionalisme agnòstic».

—*¿Pot ser agnòstic el nacionalisme?*

—És possible que sigui una contradicció en els termes, perquè el nacionalisme sembla comportar una vessant de creença insuperable. I jo, per aquí,

no hi passo. Ja em va costar prou en el seu moment deixar de creure en Déu, ara només em faltaria haver de creure en alguna altra d'aquestes coses. Si aquest país no té suficient capacitat d'autocrítica, si no és capaç de riure-se'n, d'ironitzar sobre els seus propis fantasmes, és que vivim en un país que ni és laic ni és modern.

—*De totes maneres, vostè ha escrit que el catalanisme té necessitat «d'assenyalar singularitats, diferències i especificitats». ¿Ha canviat, potser, d'opinió?*

—No, aquesta és una cosa que em sembla òbvia. He defensat tota la vida la diferència. Defensar especificitats em sembla obvi, seria estrepitosament avorrit un món en què tots fóssim absolutament iguals i en què totes les cultures fossin idèntiques. Ara bé, hi ha una qüestió que a mi em sembla molt important: defensar la diferència no està contraposat, sinó tot el contrari, amb una qüestió bàsica: la possibilitat universal de comunicació. I la possibilitat universal de comunicació és acceptar que hi ha uns valors universals que són la clau que permeten que ens entenguem. És evident que hi ha catalans, francesos, etc., però també és evident que, per sobre de la cultura catalana, francesa, etc., hi ha una cultura universal. Les Llums contra Herder, per dir-ho en termes de cultura clàssica.

—*Algú estarà pensant que està fugint d'estudi. Vostè diu que defensa la diferència, ¿defensa també, per exemple, el dret a l'autogovern dels pobles?*

DOMÈNEC UMBERT

—En aquesta qüestió les paraules són molt fàcils, uns en diuen «federalisme», d'altres parlen «d'autogovern»... Hauríem de concretar els termes. A mi, em sembla fonamental aconseguir el màxim d'autonomia a tots els àmbits de la vida pública, tant a Catalunya com arreu del món: autonomia política, sindical, local, personal, etc. El problema de Catalunya és que porta bastants anys hegemonitzada per un sol projecte, el pujolisme. Aquest fet ha anat imposant la idea que no hi havia cap altre projecte possible, i això és greu perquè dóna un país mancat. Seria interessant que a Catalunya hi hagués molts projectes reals en presència.

—*L'oposició, en especial els socialistes, diu que sí que tenen un projecte per Catalunya. ¿Com valora vostè aquest projecte?*

—Durant molt de temps, no n'hi ha hagut de projecte, i n'és la prova que s'ha imposat la idea que aquest projecte no existia. Ningú no sabia ben bé ni què era ni en què consistia. A més, l'habilitat política del senyor Pujol —que és molta— ha estat capaç de fer creure que només hi havia un sol projecte, el seu, que possiblement és una entelèquia, però que funciona amb eficàcia. De totes maneres, penso que hi ha hagut un moment en què semblava que es dibuixava un projecte alternatiu —el de Maragall— amb tota l'onada de la qüestió olímpica. Però la cosa no està clara, encara s'ha de veure si realment pren forma i si realment pren volada per ser un projecte tan arrelat com l'altre.

—*Els resultats de les darreres eleccions municipals, amb la curta diferència entre PSC i CiU a Barcelona, ¿no posa en perill el projecte de Maragall?*

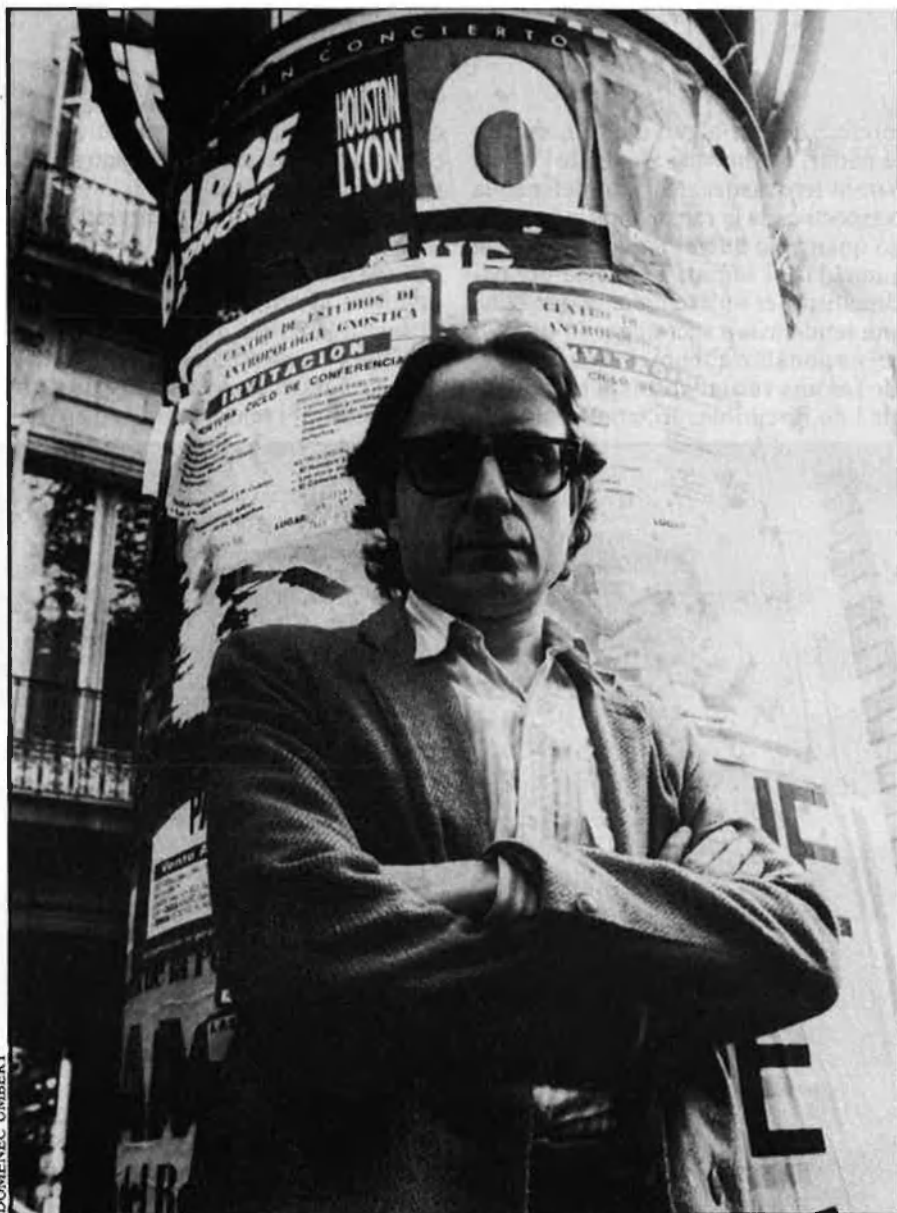
—Jo no voldria fer una interpretació política tan conjuntural. Sí, les últimes eleccions poden posar en dubte el projecte, però crec que hem d'esperar per acabar de veure com es resol aquesta qüestió.

—*Bé, canviem de tema i parlem una mica de la seva feina com a filòsof o pensador. Els seus articles tracten sobre temes generalment quotidians, ¿que potser la feina del filòsof és la de reflexionar sobre el present immediat?*

—Amb això sóc molt foucaultia: penso que la filosofia ha de ser una ontologia del present. La filosofia adquireix veritable sentit com a interrogació sobre el present: ¿què som avui? ¿què és el nostre raonar?

—*Interrogar, però també oferir respostes, perquè vostè acostuma a...*

—Sempre s'ha d'arriscar la respos-

«El problema de Catalunya és que porta bastants anys hegemonitzada per un sol projecte, el pujolisme».

ta, però jo penso que el més important és plantejar interrogacions.

—*En certa mesura, els seus articles fan una diagnosi del present.*

—Bé, tots tenim una certa vena moralista difícil de reprimir.

—*Vostè acostuma a parlar de veritats que trontollen, de la necessitat de desmitologitzar i laïcitzar la realitat.*

—El món està muntat sobre una sèrie de certeses que, la majoria d'elles, no se les creu ningú.

—*¿Per exemple?*

—El mateix tema de l'estat ha estat un mite articulat durant molts anys, i en aquests moments hi ha molt a dir sobre l'estat. La cosa més curiosa del cas és que el mateix estat s'està posant en perill a si mateix, ja que va perdent la funció que el justificaria, que és la funció reguladora. És evident que hi ha d'haver una marc una mica neutral que faci una funció reguladora del fet social, però l'estat perd sovint aquesta funció. Ell mateix està generant una burocràcia que és ja més un sector d'in-

teressos corporatius propis en lluita amb els altres sectors socials, que no pas un sector neutral. A més, l'estat —en tolerar les policies privades— està renunciant a un dels papers que el justifiquen, que és el de detentar el monopoli de la violència legal. Les policies privades —i reconec que el tema m'obsessiona— impliquen un atac a la línia de flotació de l'estat en posar el dret a la violència legal en mans dels que tenen més diners o són més poderosos.

—*La realpolitik —la política pràctica— també rep les seves crítiques.*

—En contra del que sembla, la *realpolitik* s'ha convertit en una de les ideologies polítiques més idealistes possibles. En nom del pragmatisme se'ns ha venut el més absurd i més ideal dels ideals: la creença de que pragmàticament es pot resoldre tot. Això és fals, perquè també pragmàticament les coses es fan malament.

—*¿Què hauríem de fer? ¿Vostè què proposa?*

—S'hauria de reconstruir un pensament polític més atrevit, capaç de fer propostes i oferir projectes, no tant de futur —que aquesta és una categoria força equívoca—, com de present. Es tractaria d'aportar solucions reals als problemes reals que la gent planteja.

—*És a dir, incidir sobre la vida quotidiana.*

—Sí, sí, sobretot assumir la qüestió de la descentralització i l'autonomia de la societat, cosa que veig difícil d'aconseguir si seguim practicant el dirigisme social com a mètode de funcionament de la societat. Jo crec que en tots els àmbits (economia, sindicat, etc.). Hi hauria d'haver plena autonomia.

—*Això, però, no passa, i el ciutadà sembla bastant content.*

—Aquest és un dels grans misteris de la història de la humanitat, que Étienne de La Boétie va plantejar molt bé: ¿per què la servitud voluntària?

—*I, ¿per què la servitud voluntària?*

—Home, en el fons hi ha un problema que no podem oblidar, l'espècie és extremadament precària, som sers insegurs que tenim por, la por és un factor fonamental de la vida humana. I la por fa que l'home busqui constantment coses on agafar-se..., i l'estat ens protegeix, el líder ens protegeix, les ideologies segures ens protegeixen, el nacionalisme ens protegeix i, clar, està molt bé tenir la confortabilitat que pertanyem a una cosa superior que es diu Catalunya, i quina mandra mirar-s'ho críticament i pensar que tot podria ser d'una altra manera. Aquesta actitud crítica em sembla una exigència ètica fonamental. Bé està que definim les nostres coses, però amb ironia, sense creure'ns-ho tot, ja que no hauríem de mirar el món per un forat.

—*I, ¿què hauríem de fer per no mirar el món per un forat?*

—Pensar que el món no s'acaba entre Salses i Guardamar.

—*¿Vostè quin futur creu que ens espera?*

—El que tenim. Ja sabem que el món no és com esperàvem. Sobre la base del que tenim hem d'anar progressant, i jo sóc dels que pensen que l'espècie millora, estic convençut que cap ciutadà de l'Europa Occidental d'avui no es canviaria per un altre d'ara fa 200 anys. Encara que sembli una *boutade*, en certa mesura la majoria dels ciutadans viuen avui millor que el Rei Sol.

—*El veig bastant optimista.*

—Ni crec en paradisos ideals (perquè veig la fusta de què estem fets els homes) ni crec en solucions perfectes, però aquest país no està gens mal situat per avançar. □

la
COMÈDIA de les
EQUIVOCACIONS
DE WILLIAM SHAKESPEARE

*Direcció de
Juli Teal*

*mèrcies,
color,
Festa,
en una Grècia
Shakespeareiana
que pot ser
nostra*

CENTRE PERMANENT
PER A ESCOLARS
I PÚBLIC FAMILIAR

Diumenges i festius,
oberts per a tots
els públics:
funcions vesprada a les
17 h. i 19'30 h.
ENTRADA ADULTS: 200 PTES.

De dilluns a divendres
coordinació per col·legis
Informació:
dilluns i dimarts de 10 a 14 h.
tels. 331 24 42 / 331 87 08

VERSIO I TRADUCCIO:
SARA MAÑERO
JULIE MC LUCAS

